

Navoiy viloyati Qiziltepa tumanida 2021-2023 yillar oralig'ida amalga oshirilgan tashabbusli byudjet loyihalari tahlili

**JO'RAYEV JO'RA
QOSIMOV JAVOHIR
RAXIMOV SUXROB**

Toshkent Davlat Iqtisodiyot Universiteti

“ Moliya ” fakulteti MMT-81 K guruh talabalari

Annotatsiya: *Ushbu maqolada so'nggi yillarda bo'layotgan o'zgarishlar va joriy islohotlar dasturini amalga oshirishdan kelib chiqqan holda , Tashabusli byudjet loyihalar sonini yanada ko'paytirish va Davlat byudjetidan moliyalashtiriladigan mablag'lar miqdorini yanada ko'paytirishdan iborat . Ushbu sohada bor muammo va takliflarga tavsiyalarni ishlab chiqishdan iborat*

Kalit so'zlar: *Tashabusli byudjet , loyiha , mahalliy byudjet , moliyalashtirish ,davlat byudjeti*

Tashabusli byudjet, O'zbekiston Respublikasining davlat byudjetining bir qismini aholining tashabbuslarini hisobga olgan holda byudjet mablag'larini sarflash bo'yicha ularning bevosita ishtirokida qarorlar qabul qilish va qabul qilingan qarorlarning amalga oshirilishini kuzatish amaliyotidir Bu jarayon, aholining istaklarini qondirish, mahalliy maslahatlarni yechish va jamoatni qo'llab-quvvatlash maqsadida amalga oshiriladi. Tashabusli byudjetning asosiy maqsadi, aholining takliflarini qabul qilish orqali, ularning istaklarini qondirish va jamoatni qo'llab-quvvatlashdir. Bu jarayon, fuqarolar tomonidan ilgari surilgan takliflar (tashabbuslar, loyihalar) uchun byudjet mablag'larining bir qismini taqsimlash mexanizmi sifatida

keng qo'llaniladi. Bu tashabbusli byudjetning aholi va jamoatni qo'llab-quvvatlashda muhim ahamiyatga ega bo'lgan jarayonlardan biridir. Quyidagi 1- jadval orqali biz Navoiy viloyati Qiziltepa tumani tashabbusli budjetlashtirish uchun yo'naltirilgan mablag'lar miqdori haqida bilib olishimiz mumkin.

1-jadval

Navoiy viloyati Qiziltepa tumani tashabbusli budjetlashtirish uchun yo'naltirilgan mablag'larmi qdori¹

(ming so'mda)

T/r	Ko'rsatkich nomi	2021-yil	2022-yil	2023-yil
1.	Yil boshiga qoldiq	0	732056.0	2356697.0
2.	Hisobot davrida "Fuqarolar tashabbusi jamg'armasi"ga o'tkazilgan mablag'lar	1968200.0	12458000.0	1925000.0
3.	"Fuqarolar tashabbusi jamg'armasi"dan tadbirlarni moliyalashtirish uchun yo'naltirilgan	1240000.0	11203000.0	7010000.0
3.1.	<i>Bajarilgan ishlar uchun xisobvaraqlardan moliyalashtirilgan mablag'</i>	1236144.0	11203000.0	7010000.0
3.2.	<i>Hisobvaraqlardagi qoldiq</i>	0	0	0
4.	"Fuqarolar tashabbusi jamg'armasi"da qoldiq mablag'	732056.0	1253000	0

¹ <https://openbudget.uz/boards/reports>

Navoiy viloyati Qiziltepa tumanida 2021-2023 yillar oralig'ida amalga oshirilgan tashabbusli byudjet loyihalari hisobotlarini o'rganish orqali quyidagi tahlillar keltirilgan. Tashabbusli byudjet loyihasi 2021 yildan boshlanganligi uchun 2021- yil boshidagi qoldiq 0 ming so'm , Hisobot davrida "Fuqarolar tashabbusi jamg'armasi"ga o'tkazilgan mablag'lar 1968200.0 ming so'm, shuningdek "Fuqarolar tashabbusi jamg'armasi"dan tadbirlarni moliyalashtirish uchun yo'naltirilgan mablag' 1240000.0 ming so'm va yil oxiridagi "Fuqarolar tashabbusi jamg'armasi"da qoldiq mablag' 732056.0 ming so'mni tashkil etgan . 2022 yildagi yil boshidagi qoldiq esa 732056.0 ming so'mni tashkil etgan Hisobot davrida "Fuqarolar tashabbusi jamg'armasi"ga o'tkazilgan mablag'lar 12458000.0 ming so'm, shuningdek "Fuqarolar tashabbusi jamg'armasi"dan tadbirlarni moliyalashtirish uchun yo'naltirilgan mablag' 11203000.0 ming so'm va yil oxiridagi "Fuqarolar tashabbusi jamg'armasi"da qoldiq mablag' 1253000.0 ming so'mni tashkil etgan .2023 yildagi yil boshidagi qoldiq esa 2356697.0 ming so'mni tashkil etgan Hisobot davrida "Fuqarolar tashabbusi jamg'armasi"ga o'tkazilgan mablag'lar 1925000.0 ming so'm, shuningdek "Fuqarolar tashabbusi jamg'armasi"dan tadbirlarni moliyalashtirish uchun yo'naltirilgan mablag' 7010000.0 ming so'm, shulardan Bajarilgan ishlar uchun xisobvaraqlardan moliyalashtirilgan mablag' 7010000.0 ming so'm , yil oxiridagi "Fuqarolar tashabbusi jamg'armasi"da qoldiq mablag' 0.0 ming so'mni tashkil etgan .

2-jadval

Navoiy viloyati Qiziltepatumani tashabbusli budjetlashtirish natijasida amalga oshirilgan tadbirlar²

T/r	Tadbirlar nomi	Moliyalashtirilgan takliflar soni			Sarflangan mablag' (ming so'mda)		
		2021-yil	2022-yil	2023-yil	2021-yil	2022-yil	2023-yil
Jami		10	19	8	1240000.0	11203000.0	7010000.0
1.	Hududiy ichki yo'llar	2	4	4	900000.0	3030000.0	4860000.0
2.	Umumta'lim maktablarini ta'mirlash va jihozlash	1	4	2	80000.0	1094000.0	850000.0
3.	Maktabgacha ta'lim muassasalarini ta'mirlash va jihozlash	0	-	0	0	0.0	0
4.	Sog'liqni saqlash muassasalarini ta'mirlash va jihozlash	2	3	0	70000.0	3070000.0	0
5.	Boshqa ijtimoiy soha muassasalarini ta'mirlash va jihozlash	3	2	0	150000.0	1060000.0	0
6.	Ichimlik suvi ta'minotini yaxshilash	0	1	0	0	289000.0	0

² <https://openbudget.uz/boards/reports>

Modern education and development

7.	Ko'cha chiroqlarini o'rnatish tadbirlari	2	3	0	40000.0	910000.0	0
8.	Hududlarni tartibga keltirish (obodonlashtirish va ko'kalamzorlashtirish)	0	-	0	0	-	0
9.	Boshqa tadbirlar	0	2	2	0	1750000.0	1300000

Navoiy viloyati Qiziltepa tumani tashabbusli budjetlashtirish natijasida amalga oshirilgan tadbirlarda 2021 yilda Jami 10 takliflarga 1240000.0 ming so'm mablag' moliyalashtirilgan, 2022-yilda esa bu ko'rsatkich takliflar soni 19 tani moliyalashtirilgan mablag' miqdori 11203000.0 ming so'mni tashkil etgan, 2023 yilda qariyb 2.0 baravar kamaygan ya'ni takliflar soni 8 tani ajratilgan mablag' qiymati 7010000.0 ming so'mni tashkil etgan. 2021-yilda asosan Hududiy ichki yo'llarga 900000.0 ming so'm mablag' ajratilgan. 2022 yilda esa Hududiy ichki yo'llarga 4ta loyiha uchun 3030000.0 ming so'm ajratilgan, Umumta'lim maktablarini ta'mirlash va jihozlash 4 ta loyihaga 1094000.0 ming so'm, Sog'liqni saqlash muassasalarini ta'mirlash va jihozlash uchun jami 3 ta loyihaga 3070000.0 ming so'm ajratilgan va boshqalar. 2023 yilda eng ko'p mablag' ajratilgan soha Hududiy ichki yo'llarga 4 ta loyihaga 4860000.0 ming so'm, Umumta'lim maktablarini ta'mirlash va jihozlashga esa 850000.0 ming so'm ajratilgan.

3-jadval

Navoiy viloyati Qiziltepa tumanida Fuqarolar tashabbusli jamg'armasi mablag'larining shakllanish manbalari³

(ming so'm)

Fuqarolar tashabbusi jamg'armasi mablag'larini shakllantirish manbalari		2021-yil	2022-yil	2023-yil
Tuman mahalliy budjeti tasdiqlangan umumiy xarajatlarning 5 foiz qismi miqdorida ajratilgan mablag'lar			3490000	242877
Mahalliy budjetining yil boshiga shakllangan Erkin qoldiq mablag'lari				
Tuman mahalliy budjeti qo'shimcha manbalarning 30 fozi miqdorida ajratiladigan mablag'lar		31200	2090000	
Shu jumladan	Erkin qoldiq mablag'lari	00000	154000	925000
	Daromadlarning hisobot choraklari yakunlari bo'yicha aniqlanadigan prognozdan oshirib bajarilgan qismi			10000
	Iqtisod qilingan mablag'lar			
Qo'shimcha ajratilgan	PQ-5250ga asosan			
	PQ-409ga asosan			
	PQ-117ga asosan			
Jami ajratiladigan mablag'lar		31200	335000	3010754

³ <https://openbudget.uz/boards/reports>

Navoiy viloyati Qiziltepa tumanida Fuqarolar tashabbusli jamg'armasi mablag'larining shakllanish manbalari 2021-2023 yil tahlillari .2021 yilda Tuman mahalliy budjeti qo'shimcha manbalarning 30 fozi miqdorida ajratiladigan mablag'lar 831200,0 ming so'm ajratilgan . Ushbu ko'rsatkich 2022 -yilda quyidagi natijani qayd etgan 6335000,0 ming so'm ajratilgan .2023 yilda 13010754,0 ming so'm ajratilgan.

4-jadval

Navoiy viloyati Qiziltepa tumani tashabbusli budjetlashtirish natijasida amalga oshirilgan loyihalar tarkibi⁴

T/r	Tadbirning qisqacha mazmuni (sohasi)	Jami to'plagan ovozlar soni	Moliyalashtirish uchun ajratilgan mablag' miqdori (ming so'm)
2021-yil			
1.	Yashnaobod binosini ta'mirlash	1013	50000.0.
2.	Sanitariya epidemologik osoyishtalik markazi laboratoriyasini ta'mirlash	1002	50000.0
3.	Gulbog' M.F.Y kirish qismida stella o'rnatish	978	50000.0
4.	Ayronchi M.F.Y kirish qismida stella o'rnatish	979	50000.0
5.	Arabxona M.F.Y ichki yo'llarini ta'mirlash	864	400000.0
6.	Tibbiy ijtimoiy xizmatga yakka-yolg'izlar uchun antiseptik vositalarini sotib olish	512	20000.0
7.	Vang'ozi M.F.Y tungi yoritish chiroqlarini joriy ta'mirlash	1	20000.0
8.	Arabxona M.F.Y tungi yoritish chiroqlarini joriy ta'mirlash	1	20000.0

⁴ <https://openbudget.uz/boards/reports>

Modern education and development

9.	Madaniyat M.F.Y ichki yo'llarini ta'mirlash	1	500000.0
10.	10sonli maktabga 16 dona zamonaviy kompyuter sotib olish	267	80000.0
	Jami :	5618	1240000.0
2022-yil			
1.	Tuman tibbiyot birlashmasi uchun siydik tosh kasalliklari va prostata bezi o'smasini sidourologik operativ yo'l bilan davolash uchun kerak bo'ladigan apparatlar sotib olish	1094	1200000.0
2.	Xo'jaqo'rg'on mahalla Xo'jaqo'rg'on qishlog'I 0.6 km ichki yo'lini ta'mirlash	1055	270000.0
3.	Qiziltepa tuman markazidagi ko'chaga zamonaviy naqshlik svetodiodlar o'rnatish	1015	500000.0
4.	Qiziltepa tumani 1-son kasb-hunar maktabida mavjud avtotransport vositalarini saqlash uchun boks qurish ,2 to'plam kompyuter sinfi	1002	560000.0
5.	Tuman tibbiyot birlashmasi uchun tibbiy asbob uskunalar va jihozlar sotib olish	904	1200000.0
6.	Xo'jaqo'rg'on M.F.Y Xo'jaqo'rg'on ko'chasi ichki ko'chasini kengaytirish 2.4 km yo'lni asfaltlashtirish	800	1200000.0

7.	Jami :	5870	4930000.0
8.			
9.			
10.			
2023yil			
1.	Varozun mahallasi Varozun qishlog'idan Oqburut qishlog'iga chiquvchi ,bog'lovchi yo'lni asfaltlashtirish	3839	1320000.0
2.	Qiziltepa tumani 25-umumiy o'rta ta'lim maktabining moddiy texnika bazasini rivojlantirish	3720	350000.0
3.	Oqrabot M.F.Y Qipchoq ko'chasi 1500 metr ichki yo'lini asfaltlashtirish	3710	900000.0
4.	Qiziltepa tumani 26-umumiy o'rta ta'lim maktabining moddiy texnika bazasini rivojlantirish	3698	500000.0
5.	Oqmachit MFY Dehqonobod ko'chasini 3000 metrini asfaltlashtirish	3619	1320000.0
6.	Oqmachit MFY Oqmachit ko'chasini 3500 metrini asfaltlashtirish	3598	1320000.0
7.	Iftixor mahallasida usti yopiq sun'iy qoplamali mini futbol maydonchasi qurish	3541	700000.0

8.	Alisher Navoiy Mahallasidagi ko'chalarini kameralashtirish	3529	600000.0
9.	Jami :	29254	7010000.0
10.			
11.			

Navoiy viloyati Qiziltepa tumanida 2021-yilda amalga oshirilgan jami loyihalar 5618 ta ovoz yig'ilgan . Misol uchun Yashnaobod binosini ta'mirlash uchun 1013 ta ovoz yig'ilgan ushbu loyiha uchun 50000.0 ming so'm ajratilgan .2022 - yilda esa bu ko'rsatkich jami ovozlari soni 5870 tani tashkil etgan. Tuman tibbiyot birlashmasi uchun siydik tosh kasalliklari va prostata bezi o'smasini sidourologik operativ yo'l bilan davolash uchun kerak bo'ladigan apparatlar sotib olish uchun jami 1094 ta ovoz yig'ilgan va ushbu loyihaga 1200000.0 so'm mablag' ajratilgan.2023 yilda esa jami ovozlari 29254 ta shu jami ovozlari sms orqali ovoz berilgan va loyiha jami qiymati 7010000.0 ming so'mni tashkil etgan . Varozun mahallasi Varozun qishlog'idan Oqburut qishlog'iga chiquvchi ,bog'lovchi yo'lni asfaltlashtirish uchun ushbu loyiha 3839 ta ovoz yig'gan moliyalashtirilgan mablag' miqdori 1320000.0 ming so'm ajratilgan .

Xulosa :

Navoiy viloyati Qiziltepa tumani 2021-2023-yillardagi tashabbusli byudjet loyihalarini ko'rib chiqish jarayonida shunday xulosa qilish mumkinki tashabbusli byudjet Qiziltepa tumanida yildan yilga o'sib borayotganligi qayd qilingan.Ammo bir qator kamchiliklar aniqlangan va ushbu muammolar asta-sekin bartaraf etib borilmoqda ekan Qiziltepa tumani faollari fuqorolarni ehtiyojlaridan kelib chiqqan holda tashabbusli byudjetga o'z takliflarini joylashtirmoqda . Ajratilgan mablag'lar asosiy qismi Hududiy ichki yo'llarni ta'mirlash , Umumta'lim maktablarini ta'mirlash va jihozlash va boshqa loyihalarga ajratilgan.Hisobotlardan ko'rinib turibdiki Navoiy viloyati Qiziltepa tumanidagi asosiy muammolar Hududiy ichki yo'llarni asfaltlashtirish ,

Umumta'lim maktablarini ta'mirlash va jihozlash va shu kabi bir qator muammolar bor . Moliyalashtirilgan loyihalar soni ham yildan yilga oshib bormoqda.

Foydalanilgan adabiyotlar :

1. Ваҳобов АВ, Маликов ТС. Молия. Дарслик/Тошкент Молия институти. Тошкент:“Шарқ. 2010;804.
2. Malikov, T., and Haydarov NH. Byudjet. "O'quv qo 'llanma." Toshkent:"Iqtisod-moliya 84 (2008).
3. TS Malikov, O Olimjonov. Moliya. - O 'quv qo 'llanma. Toshkent: Iqtisod-moliya, 2018
4. Malikov T, Haydarov N. Budjet daromadlari va xarajatlari. O'quv qo 'llanma, Toshkent:"IQTISOD-MOLIYA. 2007.
5. Маликов ТС. Ҳайдаров НҲ “Молия: умумдавлат молияси”. Ўқув қўлланма. 2009.
6. Malikov TS. Byudjet-soliq siyosati. T.:“Iqtisod-moliya. 2019.
7. Malikov, T. S., & Olimjonov, O. O. (2019). Moliya: Darslik.
8. Malikov T, Haydarov N. Budjet: tizimi, tuzilmasi, jarayoni. O'quv qo'llanma, Toshkent “IQTISOD-MOLIYA. 2008.
9. Ўроқов У. Бюджет маблағларидан самарали фойдаланишни таъминлаш йўллари. Т. 2017
10. У Ўроқов. Маҳаллий бюджетлар мустақиллигини оширишнинг устувор йўналишлари- Science and Education, 2022
11. У Ўроқов, Д Ускенбаева. Ўзбекистонда ташаббусли бюджетни жорий этишнинг ташкилий-ҳуқуқий асослари - Science and Education, 2022
12. Ўроқов У, Иргашев И, Файбуллаев О. Фуқаролар иштирокидаги маҳаллий бюджет. 2022
13. UY O'roqov, JA Yomg'Irov. Mahalliy byudjetlar barqarorligini ta'minlash masalalari - Central Asian Research Journal for Interdisciplinary ..., 2022

14. Ўроқов УЮ. Маҳаллий бюджетлар шаффофлиги ва очиқлигини таъминлашнинг устувор йўналишлари. Бизнес-Эксперт журнали. 2020;4.
15. Ўроқов У. Ғайбуллаев О. Ўзбекистон Республикасида бюджет тизими ва жараёни: ўқув қўлланма. Тошкент: Baktria press. 2016.
16. Уроков У. Маҳаллий бюджетлар мустақиллигини оширишга оид назарий қарашлар. Республика илмий-амалий конференция. ТМИ 2020.
17. Ўроқов У. Маҳаллий бюджетлар молиявий барқарорлигини белгиловчи кўрсаткичлар. 2020
18. Ўроқов У. Маҳаллий бюджетлар даромадларини шакллантиришнинг самарали йўллари. 2017
19. Ўроқов У. Маҳаллий бюджетлар даромад базасини кенгайтириш масалалари. Республика ўқув юртлараро конференция тўплами. ТМИ-2009 йил (Vol. 18).
20. Ўроқов У. Маҳаллий бюджетлар молиявий мустақиллигини оширишнинг замонавий муаммолари. Халқаро илмий-амалий анжуман материаллари тўплами. ТМИ 2022 йил.
21. У Ўроқов.Маҳаллий бюджетлар молиявий мустақиллигини оширишнинг ҳуқуқий асослари.- Science and Education, 2023
22. G‘aybullayev O, O‘roqov U. O‘zbekiston Respublikasida budjet tizimi va jarayoni. O‘quv qo‘llanma. T.: Baktriapress. 2016;168.
23. Хайдаров Н. Soliqlar va soliqqa tortish masalalari. O'quv qo'llanma. Toshkent: Akademiya. 2007.
24. Хайдаров НХ. Маҳаллий бюджетлар: муаммо ва инновацион ечимлар. Ўзбекистон статистика ахборотномаси” илмий электрон журнали. 2020.
25. Хайдаров Н. Доходы местных бюджетов и пути их укрепления. “Молия” илмий журналы. 2022.

26. Хайдаров Н. Маҳаллий бюджетларнинг даромад манбалари. халқаро илмий-амалий конференция 2022.
27. Хайдаров Н. Маҳаллий бюджетлар даромадини барқарорлаштириш йўллари. халқаро илмий-амалий конференция мақолалар тўплами (Vol. 2022).
28. IB Masharipov. Relevance of civil society in the modern world ,attitude and solutions. International Journal of Inclusive and Sustainable Education 2023.